

Zvolen, 2. Januar 1934.

Velactený pán Prezident Republiky.

Som v slovenskej reči nie tak dokonálny, aby som mohol Vám moju žiadosť presne predložiť a žiadam Vás úctive, ráčte mne dovoliť, aby som ďalej v nemeckej reči pokračoval:

Dass ich mir erlaube Ihre Geduld und die Geduld Ihrer löbl[ichen] Kanzleile[i]tung in Anspruch zu nehmen, darüber wollen Sie[,] hochgeehrter Herr Präsident[,] nicht zürnen; es handelt sich in diesen^b Fall nicht um eigennützig^c Interessen, sondern um Interessen des Allgemeinwohle und wohin sollte ich denn mein Vorhaben und das Vorhaben anderer leiten, wenn nicht an unseren demokratisch denkenden und hochgebildeten Herrn Staatspräsidenten?

Das Wohlbsein unseres Staatslebens steht mit dem Wohlstand unserer Staatsbürger im engen Zusammenhang. Wenn die Bevölkerung unter den Druck der Noth leidet, so leidet auch die Staatsleitung. Die Noth des Staates wirkt sich wieder in noch grösserer Nothlage der Staatsbürger aus, wie es die Sparmassnahmen der Staatsverwaltung beweisen.

Wie die *Wirtschaftskrise*^d zu eliminieren wäre, darüber hören wir oft Abhandlungen, aber kaum findet sich darunter eine lebensfähige Idé^e vor, die geeignet wäre diese *Krise zu beheben*.^d Andererseits werden die verschiedenen Vorschläge, die zur Behebung der Krise geeignet wären – an Stellen vorgelegt, die dafür nicht das nötige Interesse bezeigen, weil es sich mit den Interessen gewisser politischer Parteiinteressen nicht vereinbart. Also unser Wirtschaftsleben liegt in Händen solcher Interessenten, die durch Parteipolitik zu führenden Faktoren des ganzen Wirtschaftskomplexes geworden sind, zur Gesundung dieses Komplexes aber mit nichts beitragen.

Eine Norwendigkeit^f in Dürftigkeit zu leben, besteht für den heutigen Menschen nicht, denn die hochentwickelte Technik vermag jeden^g Mangel abzuhefen. Dem kulturellen Fortschritt durch Befreiung von Hindernissen zu dienen, die sich durch Unordnung, Halbwissen und übersteigerte Bildung dem zielbewussten Verbesserung[s]streben entgegenstellen, und dadurch klärend und helfend zu wirken in einer Zeit, in der trotz guten Willens die Erhaltung und Vermehrung des Kulturgutes beinahe in Frage gestellt erscheint, ist die Absicht meiner Intervention bei unseren^h Staatspräsidenten.

Wir leben derzeit in einer Noth, die durch Ueberfluss an Gebrauchsgütern entstanden ist, wogegen die frühere Noth durch Armuth an solchen Gütern entstanden war. Die Noth durch Ueberfluss an Verbrauchsgütern wurde von objektiven Volk[s]wirtschaftlern bereits vor 40 Jahren vorgesehen und [es] wurde der Zusammenbruch gegen die Jahre 1940 bis 1950 prophezeit. Dieser Zusammenprall hat sich bereits früher ausgewirkt und [wir] haben ihn bereits da.

Es ist hierorts überflüssig zu erörtern[,] wieso dieser Zusammenbruch des Wirtschaftslebens kommen musste, es sei nur so viel davon erwähnt, dass wir heute in jenem

Stadium der Produktion stehen, wo die Maschinenkraft und die automatische Maschinenarbeit die Menschenhand und die menschliche Arbeit ersetzt. Durch Ausschaltung der Menschenarbeit sind diese Menschen von denⁱ Verbrauch der Verbrauchsgüter also ausgeschaltet.

Der Ueberfluss an Verbrauchsgütern sollte doch einen Wohlstand der Verbrauchsmassen fordern, nicht aber die Noth. Es müsste daher der Weg von der Produktion zur Konsumption reguliert, gemassregelt werden. Die zwei Gegensätze: Mit hochentwickelter Technik Verbrauchsprodukte zu erzeugen und gegenüber der technischen Entwicklung schier mittelalterlichen, politischen, rechtlichen und wirtschaftlichen^j Einengungen, wie sie die heutige[n] Verhältnisse am augenscheinlichsten vergegenwärtigen – zu stehen, ist unvereinbar.

In einem Energiestaate mit mechanischen Sklaven hört menschliche Arbeit auf, eine Tugend zu sein. Die Tugend menschlicher Arbeit in der Vergangenheit würde durch die Tugend ersetzt werden, die Maschine optimal auszunützen. Unnötige Arbeit wird zu einer Unmoral.

Die bestehende Wirtschaftsordnung löst die Aufgabe nicht, noch weniger die Kommunistische. Die Ordnung[,] zu der wir gelangen, wird eine privatwirtschaftliche sein, wie die gegenwertige,^k *doch keine ungezügelte*.^d

Die Grundlage dieser neuen sozialen Ordnung, kann nur durch eine *Kontrolle der Gütererzeugung gebildet werden*^d, welche die Bedingung einer vollständigen Bedürfnisbefriedigung der Gesamtheit erfüllt. Ueber die Art zu sprechen, die unsere Tätigkeit in den zielbewussten und verstandesmässigen Bestrebungen, diese neue Ordnung zu erreichen, annehmen wird, ist nicht die Aufgabe dieser Abhandlung.

Diesmal will ich nur erreichen, dass *beiliegendes Cirkular – das zufolge meiner Anregung an die betr[effende] Korporationen und Ministerien verschickt wurde*^d – nicht unbeachtet bleibt und dass sich unsere Regierung mit dieser Sache *je früher und ohne Verzögerung eingehendst befasse*.^d Einige Korporationen haben für die Regelung dieser Unordnung im Wirtschaftsleben deshalb kein Interesse, weil die Leitung dieser Korporationen Ehrenstellen an Unternehmungen bekleiden, die durch ihrer^l besonderen Expansion sehr viele kleine Existenzen zugrunde gerichtet haben.

In solchen Fragen sollten nicht nur Industriemagnaten – wie Baťa, Dr Preiss etc. zu Rath herangezogen werden, denn die Ansichten dieser Wirtschaftsführer tendieren dahin, keiner Kontrolle zu unterliegen, sondern dass der kleinere Gewerbetreibende und Kaufmann – worunter sich sehr viele gebildete und massgebende Menschen befinden – auch etwas hereinzureden hat, der vom finanziell Stärkeren umgeworfen wurde.

Die Führer der Expansionswirtschaft haben eben die Krise dieses Systems herbeigeführt, wie es berühmte Nationalökonomie[n] in ihren Werken beweisen.

Es wird zu viel auf den Gewinn und nicht für die Konsumtion fabriziert, ohne Ordnung und ohne Kontrolle.

Ich selbst habe bereits eine 35jährige ruhmreiche, ehrliche und gewissenhaft erfüllte Laufbahn auf dem Gebiet der Erzeugung und Wirtschaft hinter mich^m und will mich in den Diensten der neuen Wirtschaftsordnung stellen.

Wollen Sie mein Vorhaben unterstützen, beiliegendes Cirkular beachten und mich an jene Stelle berufen lassen, wo ich meine Vorschläge unterbreiten kann.

Ich zeichne, mit voller Hochachtung und Erg.

GEJZA BLŮH, Zvolen (Slovensko)ⁿ

Gejza Blüh^o

Cirkular^{d p 1}

DOPIS

AKPR, f. KPR, inv. č. 1060/F, č. j. D 204/34, k. 153. Originál, strojopis.

- a – Psáno na hlavičkovém papíře Gejza Blüh, Zvolen. Bryndziarenä a syrären. Schafkäse – Fabrik, Telegr. Gejza Bluh, Zvolen, Telefon 62.
- b – Diesen.
- c – Eigennützig.
- d – Podtrženo v textu.
- e – Idee.
- f – Notwendigkeit.
- g – Jedem.
- h – Unserem.
- i – Dem.
- j – Mittelalterische, politische, rechtliche und wirtschaftliche.
- k – Správně má být zřejmé: auf Gegenwert bezogene.
- l – Ihre.
- m – Mir.
- n – Osobní razítko.
- o – Vlastnoruční podpis.
- p – Překlad:

Zvolen, 2. ledna 1934.

Velactený pán Prezident Republiky.

Som v slovenskej reči nie tak dokonálny, aby som mohol Vám moju žiadosť presne predložiť a žiadam Vás úctive, ráčte mne dovoliť, aby som ďalej v nemeckej reči pokračoval:

Nehněvejte se, velectěný pane prezidente, že jsem si dovolil využít Vaší trpělivosti i vedení Vaší kanceláře; v tomto případě se nejedná o zistné zájmy, nýbrž o zájmy všeobecného blaha, a kam jinam bych se měl obrátit se svým záměrem a záměrem druhých, když ne na našeho demokraticky smýšlejícího a vzdělaného prezidenta republiky?

Blaho našeho státu je úzce spjato s blahem našich občanů. Trpí-li obyvatelstvo nouzí, trpí i vedení státu. Nouze státu se pak projevuje v ještě větší nouzi občanů, jak dokazují úsporná opatření státní správy.

Často slycháme rozpravy o tom, jak eliminovat hospodářskou krizi, ale těžko mezi nimi najít životaschopnou myšlenku, jež by byla pro odstranění krize vhodná. Na druhou stranu se nejrůznější návrhy, jež by k odstranění krize vhodné byly – předkládají místům, která o ně nejeví nejmenší zájem, protože se neslučují se zájmy jistých politických stran. Naš hospodářský chod tedy spočívá v rukou těchto interesentů, kteří se přes stranickou politiku stali vůdčími faktory celého hospodářského komplexu, k ozdravení tohoto komplexu ale pranic nepřispívají.

Dnešní člověk není nucen živořit, neboť vysoce rozvinutá technika dokáže odpomoci každému nedostatku. Záměr mé intervence u našeho pana prezidenta republiky je posloužit kulturnímu pokroku odstraněním překážek, jež se kvůli nepořádku, polovičatému vědění a přemrštěnému vzdělání staví do cesty snaze o cílené zlepšování, a tím působit osvětově a pomáhat v době, v níž se zachování a hromadění kulturního bohatství i navzdory dobré vůli zdá být téměř zpochybnováno.

Žijeme dnes v nouzi, jež vznikla nadměrou spotřebního zboží, zatímco dřívější nouze pocházela z nedostatku tohoto zboží. Nouzi z důvodu nadbytku spotřebního zboží předpověděli objektivní ekonomové již před 40 lety a předvídalí úpadek kolem let 1940 až 1950. Tato srážka se projevila dříve a my ji tu máme již dnes.

Na tomto místě je zbytečné vysvětlovat, proč muselo dojít k propadu hospodářského života, zmiňme pouze to, že se dnes nacházíme ve stádiu produkce, kdy síla strojů a automatická strojní výroba nahrazují lidské ruce a lidskou práci. Vyřazením lidské práce jsou tedy lidé vyřazeni ze spotřeby spotřebního zboží.

Nadbytek spotřebního zboží by přece měl podpořit blahobyt spotřebních mas, nikoliv nouzi. Musí tedy být regulována, vytyčena cesta od produkce ke spotřebě. Dva protiklady: Vyrábět vysoce rozvinutou technickou spotřební výrobky a být proti technickému rozvoji čisté středověkých, politických, právních a hospodářských omezení, jak nejočividněji ukazují dnešní poměry – je neslučitelné.

V energickém státě s mechanickými otroky přestává být lidská práce ctností. Ctnost lidské práce minulosti by se nahradila ctností optimálně využívat stroje. Zbytečná práce se stává nemorální.

Stávající hospodářský řád tento úkol neřeší a komunistický o to méně. Řád, ke kterému spějeme, bude založen na soukromém hospodářství jako ten současný, avšak nebude neřízený.

Základ tohoto nového sociálního řádu lze vytvořit jedině kontrolou výroby zboží, která splní podmínku naprostého naplnění potřeb vcelku. Není úkolem této rozpravy hovořit o povaze této činnosti, která má vést k cíleným a rozumným snahám, jak tohoto nového řádu dosáhnout.

Dnes chci pouze dosáhnout toho, aby připojený oběžník – jenž byl na můj podnět rozeslán [patričním] korporacím a ministerstvům – nebyl ponechán bez povšimnutí a aby se naše vláda věcí zabývala podrobně co nejdříve a bez prodlení. Některé korporace nemají na regulaci tohoto nepořádku v hospodářství žádný zájem, protože vedení těchto korporací vykonává čestné funkce v podnikcích, které svou mimořádnou expanzí zničily řadu malých živobytí.

V těchto otázkách by neměli být voláni o radu pouze průmysloví magnáti – jako Bata, Dr Preiss atd., neboť názory těchto hospodářských vůdců se kloní k absenci kontroly. Do těchto otázek by měl mít co mluvit i menší živnostník a obchodník – mezi nimiž se nachází řada vzdělaných a rozhodujících lidí –, jehož finančně silnější zničili.

Krizi tohoto systému přivodili vůdci expanzního hospodářství, jak ve svých dílech dokazují slavní ekonomové.

Vyrábí se příliš pro zisk a málo pro spotřebu, bez pořádku a kontroly.

Osobně mám za sebou již 35letou úspěšnou, čestnou a svědomitě vykonávanou kariéru na poli výroby a hospodářství a chci nyní nabídnout své služby novému hospodářskému řádu.

Prosim o podporu mého záměru, zohlednění přiloženého oběžníku a povolání na místo, kde mohu podat své návrhy.

Podepsán s nejvyšší úctou a oddaností,

Gejza Blüh

1 – Oběžník není k dopisu připojen.

Š. Krčméry T. G. Masarykovi
Praha, 15. ledna 1934

/240

15. I. 1934

Slutný pán Prezident,
prijal som poverenie Vašej kancelárie pripraviť vydanie spisov prof. dr. Jozefa Škultétyho.¹

S výrazom hlbokej úcty

Praha XII.
Radhošská 6

Št. Krčméry